

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 9. De prudentia Confessarij in tranquillando Pœnitentis animo agitato
scrupulis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

honoris & bonorum temporalium quantum fieri posset. Hæc ille. Quibus exemplo tanti viri Confessarij in magnis & quotidianis difficultatibus ut non est inconueniens: dummodo procedatur cum illa cuius meminit circumspectione. & concepto timore quem tale negotium exigit; in quo Medicus ægrum suum occidendo, seipsum simul occidit: se-
cus quam accidat in curatione corporali.

Remedia aduersus reciduum.

104. **P**orro aduersus reciduum adhibenda remedia, hæc ex Gersono commemorat Polancus in direct. cap. 3. art. 2. & cum eo Iacobus à Graphijs lib. 1. decis. aurearum cap. 29. Primum est sequenti die cum recidere contigerit, ieiunare in pane & aqua. Secundum recitare certum Psalmorum numerum. Tertium aliquid charum, vel certe aliquam pecuniam dare in elemosynam. Quartum confiteri intra triduum post peccatum commissum. Quintum cum succumbendo re-
parationi contigerit confessus in peccatum, flexis genibus ad misericordiam Dei consequendam aliquas orationes dicere: aut certe, ut Iacobus à Graphijs attigit, cum cæterorum præsentia id impedit, saltem manu ad pectus admotâ (quod fieri potest alijs non aduertentibus) dolore. Sextum reciduum iuxta conditionem ipsius, & peccatorum grauitatem, vltra penitentiam, quam pat fuerit impositam, iniungere aliquid recitandum, ut Pater & Ave: aut aliquid huiusmodi, in memoriam gratiæ resurgendi à Deo per Sacramentum obtentæ. Septimum addi potest ex Nauarro in Enchir. cap. 26. nu. 25. ut contra tentationem peccati in quod relabi contingit, imploret diuinum auxilium per preces alicuius Sancti, qui virtute contrariâ plurimum erudit: & ut firmiter proponat ac etiam interdum voueat, saltem ad tempus, se illam vel illam penitentiam facturum, si adhuc relabatur: tanquam sibi legem imponens, quâ seipsum coerceat ac sibi met terrori sit: quasi Dei autoritate gladio accinctus ad pugnam, pro tuendo ipsius diuino honore aduersus proprios affectus: scilicet eos per Penitentiam mortificando. In qua pugna, difficultas illa occurrit, quod is impugnandus sit, qui diligitur, iuxta illud ad Ephes. 5. Nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed fouet & nutrit eam. Verum amore coronæ gloriæ & timore gehennæ talis difficultas facile superatur, dum simul in mentem venit, quod regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud. Matth. 11. Quodque non coronabitur, nisi qui illegitimè ceterauerit. 2. ad Timoth. 2. Itemque veniunt præterea Sanctorum exempla, qui cum tanta austeritate vixerunt: ac etiam exempla illorum, qui mundanam militiam sequuntur, in quâ tam multa incommoda. & plerumque inani spe fulti perferunt. Non voueat autem, se nunquam tale peccatum admitturum, aut se ingressurum religionem si admittat: argumento c. Clericos, de cohabitatione Cleric. & mulierum: in quo prohibetur ne Clerici concubinarij per iuramentum compellantur concubinas dimittere. Ad necessarium autem auxilium diuinum obtinendum, iuuerit petendo illud, humilitatem exercere (si tempus & locus patiantur) flexis in terram genibus coram imagine Crucifixi, detestando nostram erga ipsum nequitiam & ingratitude: atque si placeat osculando terram ipsam à qua sustulit, nos reddidimus indignos. Etenim cor sic contritum & humiliatum non despiciet Deus. Addi potest ad extremum consideratio, quod cum turpitudine & pernicijs peccati omnem aliam superet, (ut satis patet ex antedictis num. sexagesimo & aliquot sequentibus) quiddam tamè adhuc vilius & peius inesse censeatur in relapsu, quam in peccatis prius commissis, iuxta illud Ierem. 2. Quam vilis facta es, nimis iterans vias tuas. & illud Prouer. 26. Sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. & illud Domini Matth. 12. & Luc. 11. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.]

CAPVT NONVM.

De prudentia Confessarij in tranquillando Penitentis animo agitato scrupulis.

SVM MARI VM

105 Libertinis viles sunt scrupuli, timoratis perniciosi.

- 106 Damnaque scrupuli adferunt.
107 Preparatio ad diuinam gratiam per confessionem sacramentalem, humilitatem, & timorem Dei.
108 Aduersus scrupulos medicina: lectio librorum piorum.
109 Oratio cum ieiunio & alijs bonis operibus, maximeque sacrosancta Eucharistia sumptio, aduersus scrupulos generalis medicina.
110 Pharmaca aduersus humores iudicium debilitantes, si inde scrupuli prouenire obseruentur.
111 Sequi prudentiorum & bonorum iudicium, remedium est aduersus scrupulos accommodatum.
112 Est item secundum idem iudicium, & nonnunquam secundum proprium, scrupulos impugnare ac repellere.
113 Contemnendos esse insurgentes scrupulos.
114 Agendum esse contra scrupulos, nec cedendum esse illis per pusillanimitatem.
115 Ratio robotandi animum contra pusillanimitatem.
116 Ratio qua agendum est contra scrupulum.
117 Quales medicine qualibus scrupulis curandis conseruantur accommodata.
118 Duo scrupulorum prima genera, & due prime cause.

Præter munera Iudicis & Patris, Confessarij erga Penitentem debet munus Medici exercere, ad quod pertinet imprimis mederi illius morbis: hoc est (cum hi sint peccata & scrupuli) illum & à peccatis per applicationem remedij ad id instituti à Deo, reddere liberum: & per salutare commonitiones scrupulis agitarum, reddere tranquillum. De quorum priorè illud tantum occurrit monedum in presentia, talè remedium, esse Penitentia Sacramentum: ad cuius salutariem usum requisita, partim tradita sunt hæcenus, partim deinceps tradentur suis locis. De posteriore vero specialiter nunc acturi, persequemur rationem, qua positi animo scrupulis vexato tranquillitas adferri. Quæ ratio duplex est, vna generalis seu quæ vsui esse potest in omnigenere scrupulorum, & altera specialis diuersi. Scrupulorum generibus accommodata: illam trademus in hoc cap. & hanc in sequenti.

Præmittendum est autem, his quidem qui laxioris sunt conscientia, nec perniciosam peccandi libertatem (aut potius seruitutem) adhuc à se depulerunt, viles esse scrupulos, qui eorum conscientiam constriquant, vt tandem ad mediocritatem traducantur. His vero qui non ita laxam habent conscientiam, sed puritati imprimis dant operam, idque omni ope & studio adnituntur vt Domino Deo placeant, vehementer obstant scrupuli; faciunt enim vt sæpius peccent, quam alioqui peccarent. Nam in iis quæ indifferètia sunt, qui liberore vitur conscientia minus peccat: quia multa ex illis, immo & ex malis aliquæ, sæpe sibi licere existimat: vnde quia non agit contra conscientiam sæpe excusatur. Qui verò arctam nimis & infirmam habet conscientiam, de omnibus ferè dubitans, sæpe agit contra conscientiam, quod est peccatum; ideoque ille frequentius peccat, quam faceret si liberore vteretur conscientia.

Perturbant præterea scrupuli mirum in modum quietos animos, eisque suauem Spiritus dulcedinem, & pacem eripiunt; ita vt plurimum alacritatis & promptitudinis seruendi Deo, merore depereat; atque cum orandum est, meditando, legendum, studendum sese offerentes scrupuli, in rem propositam, attentè incumbere non patiuntur. Scrupulis quoque ita sæpe turbatur rationis iudicium, vt mens prius hebetat, ac etiam de statu suo dimoueat: corpus item adeo vehementer commoueat, ac cerebrum ita agitur, vt homo interiores suas ineptias exterius prodatur, seque alijs ridendum exhibeat, ac in constans indemidem effectus, modò susceptam actionem, ob nouum aliquem scrupulum, intermitteat; modò ob contrariam dubitationem resumat. Itemque pusillanimitatis effectus, si concionandum vel docendum, vel ad Dei gloriam aliud agendum sit, difficultatibus occurrentibus se impugnari permittens, sic expugnari; vt nusquam in conspectum hominum venire audeat, reddaturque ad omnia ineptus, qui sine scrupulis, multa præclara eniti posset, donis naturalibus & præfidijs plurimis instructus. Quod notatum est à Gersono in tract. de diuersis Diaboli tentationibus. Aduersus hæc agitur & alia graua

incom-

incommoda, aliquot animi scrupulosi, quasi medicina salutaris traduntur à Diuo Anton. 1. part. 10. 3. cap. 10. §. 10. & à Caiet. & Syll. in verbo *Scrupulus* quest. 3. & à Nauarr. in *Enchir. cap. 27. num. 282. & nonnullis sequentibus* & à Cordubensi in *questionario lib. 3. quest. 13. & 14.*

107. Prima est, debita preparatio ad diuinam gratiam obtinendam, quâ interius foueatur, ac roboretur animus. Preparatio autem est, vt idem animus à peccatorum fordibus purgetur, confessionis sacramentalis quasi scopis. In maleuolam enim animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. [Sapientia 1. Itemque exorietur quasi aulatis, tum humilitatis, quia Deus superbis refistit, & humilibus dat gratiam.] *Iacob. 4. tum timoris Domini, quia initium sapientiae timor Domini* [Psal. 110. Atque ea quae ad fructuosè instituentiam confessionem requiruntur traduntur in sequenti lib. quarto ex instituto.

De humilitate verò illud paucis monendum est: ex parte quidem intellectus requirere vt habeas firmiter persuasum, te imbecillum esse ad omne bonum inchoandum & perficiendam, nisi gratia Dei te antuectat & manu ducat iuxta illud Domini. *104. 15. Sine me nihil potestis facere*] & illud Sapientis *Proverb. 16. Cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus eius.* Ex parte verò voluntatis requirere vt soli Deo optes, gloriam & honorem, teque coram illo prosternas toto animo & affectu, ad instar Seniorum qui *ex cap. 4. Apoc. adorabant viuentem in caecula saeculorum*, & mittebant coronas ante thronum dicentes: *Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem & virtutem.* Atque inter cetera, ad eam acquirendam misericordè iurare, si nobis ob oculos ponamus vitam Christi & mores Sanctorum iam cum ipso regnantium: facta enim illorum cum nobis comparatione, facillè perspicimus quam longe à Christiana perfectione absumus & quantum ad eam consequendam egeamus speciali Dei auxilio.

De timore autem Dei monendum est, ipsum conseruare eam munditiam, quae per sacramentalem confessionem acquiritur. Nam iuxta illud *Psal. 111. Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volens eius.* continet animam in obseruatione diuinorum mandatorum, instar calcaris scilicet, quo virgetur ad executionem bonorum quae Deus praecipit: & instar freni quo retrahitur à perpetratione malorum quae Deus prohibet. Illam verò foueri in animis nostris imprimis consideratione nouissimorum id est mortis, & supremi iudicii, aeternorumque suppliciorum, adeo vt illa cuius meminimus, conseruatio mundicie animi, tribuatur tali considerationi cum dicitur *Ecclesiastici 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis.* Quibus adde cum Caiet. in verbo *Scrupulus*, illum non disponere se vt par esset, ad obtinendum aduersus scrupulos supernaturale auxilium, qui peccata etiam tantum venialia parripendit: quoniam non est mirum illi deesse angelicam custodiam ad perueerandum, qui sibi deesse parripendit.

108. Secunda medicina est sacra lectio: ad quam D. Paulus hortatur discipulum suum. Timotheum, in priori *Epistola cap. 4. inquit, Dum venio attende lectioni.* Quamuis autem per lectionem sacram, praecipuè intelligatur lectio librorum sacrae Scripturae diuinitus inspirata: eo tamen nomine hic etiam intelligitur lectio aliorum librorum piorum ab Ecclesiasticis doctoribus scriptorum ad rectam morum informationem: proposita in exemplum Christi & Sanctorum vitâ, traditisque documentis vtilibus ad illuminandos mentis oculos, vt in agendis cernant vitij turpitudinem, & virtutis honestatem, ac Daemonis in fallendo versutiam, arteque varias, additis considerationibus accommodatis inflammandae voluntati, ad tenendam constantem angustam salutis viam. Quae medicina, dispositio est praecedentis ad effectum suum consequendum. Non est autem temere vsurpanda, sed cum ea moderatione, vt delectus librorum habeatur iuxta cuiusque caput & aegritudinem animi; nec delecti legi debent cum curiositate discendi; sed cum desiderio bene agendi: quoniam illo modo lectos non iuuare obseruatum esse experientia, monet Diuus August. in libro De opere Monach. cap. 17.

Tertia medicina est deuota oratio: quam D. Anton. annotat valere praecipuè ad tollendos scrupulos, prout proueniunt extentione Diaboli. Nam quod Diabolus in lunatico sanato à Christo *Matthaei 17. corporaliter gessit, quandoque in ignem & quandoque in aquam illum proiciens, idem spiritaliter gerit in scrupuloso, eum transferens ex vno scrupulo in alterum contrarium. Quare quod ibidem Dominus dixit, Hoc genus Daemoniorum non eicitur nisi oratione, & ieiunio*] locum habere quoque potest in eiectione Daemonis agitantis animum scrupulis: ita vt merito deuota oratio ponatur inter scrupulorum medicinas. Requirit autem deuota oratio vt efficax sit. Primum vt nihil Deo indignum in ea petatur; quale est quid turpe, aut vile non reatum in debitum finem. Secundò, vt fiat per Christum, id est, vt non petamus quasi facti nostris meritis, sed meritis Christi: per quem vt ait Apostolus ad *Ephes. 2. habemus accessum ad Patrem. Tertio, vt fiat cum animi auersione à peccato, iuxta illud *Psal. 65. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.* Et illud *Isaie 1. Cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam dicit Dominus, quia manus vestrae sanguine plene sunt.* Quarto, vt cum fiducia petamus nihil haesitantes *ex cap. 1. Epist. D. Iacobi. Humiliter enim confidendum est Deum daturum quod petimus, si nobis expediat. Quintò, vt feruenter & perseueranter petamus: quod indicatum est à Domino per parabolam de eo qui media nocte ab amico petiit commodato tres panes, quos prius recusatos obtinuit perseuerans pulsando & petendo. Luc. 11.**

Ad orationem autem recte adiungi ieiunium satis indicant citata Domini verba. Hoc genus Daemoniorum non eicitur nisi in oratione & ieiunio. Similiter (quod habet Caiet. in verbo *Scrupulus*) recte adiungi alia bona opera, tam propria quam aliena, dubitari non potest: inter quae merito commendatur imprimis frequentatio Sacrosanctae Communionis: quae praeter cetera quibus hominem cumulat commoda, robore spiritali complet animam ipsius, prout mysticè significatum est *Regum 19. per panem subcineritium, in cuius fortitudine Elias ambulauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus: vt viretque Diaboli tentantis enervat, vt indicatur per illud *Psal. 22. Parasti in conspectu meo, mensam aduersus eos qui tribulant me.**

110. Quarta medicina, sunt pharmaca quae ab arte medicinae praescribuntur aduersus melancholiam: & alios humores iudicium debilitantes: si quidem scrupuli inde proueniunt deprehendantur. In quam sententiam D. Antonius dictum accipit *illud Ecclesiastici 38. Altissimus creauit de terra medicinam, & vir Sapiens non abhorrebit illam: admonens tamen non expedire ad conscientiae sanitatem, medicinaliter in omnibus viuere; cum (vt ex D. Ambrosio habetur, in cap. *Contraria de Consecrat. distinet. 5.*) Contraria diuinæ conditioni sint praecipua medicinae, quae à ieiunio reuocant, lucubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt: ita vt qui se medicinae dederit, seipsum sibi abneget.]*

111. Quinta medicina (quam Gerson saepe inculcat in tertia parte suorum operum) est iudicio Sapientiorum, etsi Praelati Superiori esse non sint, suum iudicium humiliter subicere. Ea autem hunc sensum habet (vt Cordubensis exponit in citata quest. 14. vers. *Quintus modus*) vt scrupulosus debeat, exercendo humilitatem Deo acceptissimam valdeque meritoriam, subicere suum iudicium, non solum obedientiae iudicioque suorum Superiorum, sed etiam sapientiorum & bonorum virorum; & secundum illud quantumcumque sibi aliud videatur; captiuando intellectum formare conscientiam, quod liceat sibi id agere quod illi iudicant licere. Nam quamuis, ne quidem ad imperium Superioris, liceat alicui villo modo illud agere quod aperte cognoscit illicitum esse: illud tamen de quo dubitat, nec sibi satisfacere potest, agere ei licet deposita dubitatione & turâ conscientia sibi formata ex superiorum aut etiam ex aliorum sapientiorum ac bonorum consilio. Ratio est: quia cum nobis non sufficimus, rationabiliter confugimus ad sapientiores, & eos sequimur, quemadmodum indicat Scriptura, cum vna ex parte admonet *Proverb. 3. Ne innitatis prudentiae tuae.* & ex altera *Tobia 4. Consilium semper à sapiente petquire. Et certe qui hanc medicinam respueret, ceteris fructuosè*

vi non posset: quia in moralibus omnia particularia debent ex generalibus regulis dirigi secundum iudicium prudentis seu viri docti ac bene ad ipsa particularia affecti. In quo vsu ruti sunt imprimis Religiosi, qui obligantur suis superioribus, in dubio obtemperare, *vt recte videt Gerson aduersus professum inobedientem ex verbis Domini Luc. 10. Qui vos audit non audit, & qui vos spernit me spernit.* Et vt idem habet in lib. 4. De consolatione Theologiae prosa 3. lit. II. Religionum instituentiarum principalis causa fuit autoritas regiminis, cui magis obedientia praestaretur, quam propriae rationi, quae in plurimis valde dubia est de blis & incerta.

112. Sexta medicina (quam multis etiam locis in tertia parte Gerson habet: *vt in tract. De meditatione. Alphab. 68. lit. P. & in tract. De remediis contra pusillanimitatem. Alphab. 69. lit. vlt. & in tract. De diuersis Diaboli tentationibus. Alphab. 70. lit. Q. & in tract. De remediis contra spiritum blasphemiae. Alphab. 71. lit. N. O. P.*) est animosa impugnatione & repulsiōe scrupulorum, ac pusillanimitatis facientis hominem his obnoxium. De qua repulsiōe (ciaccommodantes illud *1. a. 35. Dicite pusillanimitas confortamini & nolite timere*) duo post eundem Gersonē D. Antoninus Syluest. & Cordub. tradunt *his antea num. 106. in fine, citatis.* Vnum est illam debere fieri ex illorum consilio, quorum iudicio praecedens regula praescribitur submittere. Quamquam tamen (vt Sylu. addit & Cordub. approbat) quisque eam tuā conscientia facere potest ex proprio consilio, quando probabilem sufficientemque rationem habuerit, quod ita facere possit, quodque ipse (si aximē si doctus sit) ita alteri consuleret in simili negotio: nam tunc quoque ageret cum morali certitudine: quod sufficit ad excusationem à peccato. Alterum est talis repulsiōis modum esse: praenotiam dicto prudenti consilio, tum contemnere scrupulos, tum etiam contra eos agere.

113. Contemnere quidem quia *vt ex eodem Gersonē D. Antoninus habet,* mille surgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatantes, & lacerare minantes eos qui volunt ire per viam Dei, quos conuincere ac compescere melius quam per contemptum nequeas. Et ratio est quia sic surgunt operante Diabolo qui *vt ex D. Greg. addit D. Anto. similis est myrmicoleon, qui cum infidetur formicis, ipsaque occidat (vnde nomen accepit) ceterorum animalium grandiorum pedibus conculcatur & attritur. Diabolus enim eos pusillanimites sunt, & ad ipsius insultum facile pauent, quasi formicae haerentes animo, scrupulis obiectis solet obruere. Dum enim cogitationem non auertunt à re de qua scrupulus iniicitur (vt Caiet. in verbo scrupulus obseruat) ex illo vno scrupulo multi sequuntur non secus ac in lateribus ordinare haerentibus, moto vno, alij cadendo sequuntur: ita vt animum ipsam in quem cadunt facile obruant. Ab iis vero qui iuxta diuum Petrum *m. x. sua epist. cap. 5. illi resistunt fortes in fide, contemptus & quali pedibus ipsorum prostritus, au fugit: iuxta illud D. Iacobi cap. 4. Resistite Diabolo & fugiet à vobis.**

114. Contra scrupulos autem oportet agere, quia vt qui nauigare non audeat, cum saepius superato illo timore, nauim conscenderit, & maria tranauerit, navigationis pericula amplius non pertimescit: vt etiam qui sub trabe aliqua vel saxo pendenti transire timet, etiam si alios transire videat, vbi semel iterumque ac tertio transit, metum omnem deponit: ita qui saepius audacter contra scrupulos agit, percipit se tandem nullo modo moueri iis quibus antea terrebaratur. Roborandus est igitur animus aduersus pusillanimitatem, quae hominem reddit obnoxium scrupulis, in iisque ingerendis seruit Diabolo, qui proinde eam fouet, eique vires addere solet in homine pauido, obiectu naturalium quos patitur defectuum (quemadmodum notat Gerson in tract. De remediis contra pusillanimitatem *Alphab. 69. lit. vlt.*) vsque adeo, vt interdum faciat ipsum extraneum esse, nisi que fortiter resistat, semel aut iterum superato, vix deinde posse curari, adducere ad inanem timorem deponendum. Et ita nonnunquam notantur aliqui eō pusillanimitatis deuenisse, postquam Daemone difficultates obrudenti cesserunt, oppugnatione se expugnari permiserunt: vt malint quiduis potius perperci, quam in publicum prodire ad docendam, vel aliquid simile agendum.

115. Roborandi autem animi aduersus pusillanimitatem, prae-

dicti auctores rationem hanc tradunt; vt quemadmodum is qui vult lignum curuum reddere rectum, debet ipsum re-torquere in partem oppositam curuando: ita qui vult rectam facere conscientiam scrupulis distortam debet agendo contra eosdem scrupulos, eam inflectere in partem oppositam. Istud est quod tum ex iisdem auctoribus, tum ex aliis quibusdam habet Nauarr. *ad cap. Si quis autem De Peniten. distinct. 7. num. 63. vlt. sanctumque esse scrupulosos frequenter & fortiter contra suos scrupulos agere; tutiorem etiam partem omitendo, vt animae tranquillitate sibi quaesita, sedato & integro pectore, Christo seruiant, Christum ament & colant.*

116. Quod tamen, *vt idem admonet in seq. num. 78. intelligendum est,* non videtur quod minus tutum esse faciant animo suo dubitante, An id tutum sit necne; sed vt primum credant illud ipsum minus tutum, satis tutum esse, etiam si de eo scrupulum habeant, aliudque tutius sit, a quo adeo ipsis occurrant argumenta in contrarium, & apparentiae quibus satisfacere non possunt: dummodo pro se habeant sufficientia argumenta rationabiliter credant, ac in eis maneat moralis certitudo. Quam non tolli necessarium, per apparentiam oppositi argumenti, quod non possit soluere patet ex eo quod etiam aliquando patiamur apparentias contra fidei articulos, quas soluere non possumus, non desinamus propterea habere certitudinem fidei de illis, neque propter dubitemus: cum aliqui esse minus fideles iuxta illud *in cap. De haereticis. Dubius in fide infidelis est.*

Septimam medicinam memorati auctores constituunt interpretationem legum benignam: *De qua suo loco in tertia parte. Tomo primo: eoque necesse est in ea nunc haerere quia respicitur habito ad scrupulos. Medico potius, quam agro praescribitur vt de se patet.*

117. Caeterum vt in corporali, sic in spiritali medicina principio habendum est, vt sub initium tractatus De remediis contra pusillanimitatem attigit Gerson, contraria apte adhiberi ad contrariorum curacionem: variaeque antidota variis morborum generibus accommodanda esse, spectando cuiusque morbi causam. Vnde si raris scrupuli sit aliquod argumentum, ad illius curacionem adhiberi poterit quinta medicina ante tradita de sequendo iudicio prudentiorum. Si vero causa scrupuli sit corporis male affecti, ac cerebri propterea perturbati vitium, is sanandus est remedio quartae medicinae ante traditae: hoc est remedio pharmaceutum, & aliorum quibus curatur corpus. Sin autem sit tentatio Diaboli applicanda est tertia medicina de uocis orationis, vt iam ex Diuo Anton. attigimus. Sin ex consuetudine vitiorum aut lectione librorum scrupulosoform, ab ea abstinentum est. Sin ex ignorantia; legendum, conferendum, consulendum, ac prudentioribus obtemperandum. Sin ex inconstancia in rebus agendis, assuescendum est, id quod semel recte deliberatum fuerit, constanter exequi, nihilque dubitatione contraria moueri: quod est, in remedium sumere sextam medicinam ante traditam: cui ne moderatio ex Nauarr. addita desit, cauendum est: itaque scrupulosoform Confessario danda est opera, vt non timide, sed fidenter absoluteque praecipiant illis id, quod est agendum. Nam si Medicus medendo vacillauerit, non poterit esse in agro securitas: si quidem iuxta cuiusdam Poetae dictum dubia salutem qui dat afflicto, negat. Sin autem ex vehementi imaginatione oriarur scrupulus, auertenda est ab huiusmodi cogitatio, & paulatim desuescenda Phantasia, vt non ita laxus habitus feratur, nosque nolentes rapiat. Si denique ex nimia sollicitudine cauendi omne id quod malum est, aut ex indiscreto puritatis studio, vel inordinato Dei timore; considerandum est nos non posse sine speciali Dei auxilio bene agere: ac magna ex parte tales scrupulos ex eo oriri, quod nimium nostris viribus fidamus, nec diuinam operem satis imploremus, nec ad ipsius misericordiam satis attendamus, illudque minime expendamus, nec Deum tyrannum esse, nec nos esse Angelos.

118. Iam cum scrupuli sint varij; & eorum quidam pertineat ad ea quae facta sunt; quidam vero ad ea quae faciendū sunt illis prioribus solet homo vexari praeterit ex eo, quod sepe inter se sum & consensum nequeat satis distinguere:

vnde fit vlt in multis sic agatur, vt se putet tunc mortaliter peccasse, cum nullum peccatum admittit: suspicans nimirum, se non solum sensisse sed etiam consensisse; vt cum passus turpem cogitationem, turbatur quod se in eam consensisse existimet; quam turbationem Demon videns, conatur quantum potest eam augere. Posteriores vero scrupulis vexatur homo vno fere modo: dum nimirum habet omnia suspecta: ideoque non agit libere, sed trepidat, ignorans An id quod agendum est peccatum sit necne. Quod quidem non tantum ignavis sed etiam doctis solet interdum accidere: qui sciunt quidem in genere iudicare quid sit vel non sit peccatum: quid peccatum mortale, & quid tantum veniale: imo & in particulari tale iudicium quoad alios fere sciunt; sed quoad se ac suas actiones singulas, eadem libertate vti non possunt: vnde & ipsi turbationes, non secus ac ignari, patiuntur: siue in loquendo, siue in agendo dum subinde suspicantur in verbis suis inesse vel mendacium, vel detractionem: & in factis defectum debitum circumstantiarum.

CAPVT DECIMVM.

De specialiratione tranquillandi animum certis quibusdam scrupulis agitatum.

SUMMARIUM.

119. Scrupulis de cogitationibus sedæ libidinis vel blasphemie vel infidelitatis & de moribus ira, vel inuidia, vel odij cum remediis quibus curandi sunt.
120. Eorum primum est considerare quod peccatum mortale requirit deliberatum consensum.
121. Alterum remedium, tales scrupulos contemnere.
122. Tertium, occasiones illorum auferre, sequi Deo & Sanctis commendare.
123. Quando & qualiter de talibus scrupulis confessorio fieri valeat.
124. Scrupulis agitati labens in aliquod peccatum mortale, debet per veram Penitentiam considerenter recurrere ad Dei misericordiam.
125. Scrupulus vexatorum inani suspitione, quod in agendo peccarint mortaliter: & illius remedium.
126. Quaedam qua possunt talibus inculcari ad ipsorum consolationem.
127. Scrupulus vexatorum inani dubitatione, An de peccatis sufficientem dolorem habeant, aut sufficientem emendationis propositum atque illius remedium.
128. Scrupulus vexatorum inani persuasione, quod suas confessiones debite non fecerint: illiusque remedium.
129. Rationes quibus sic vexati induci possint ad deponendam anxietatem iterandi confessiones iam factas.
130. Scrupulus vexatorum anxietate nimia confitendi peccata venialia: & remedium.
131. Scrupulus vexatorum quod non recordentur, An aliqua sua peccata in suis confessionibus expresserint.
132. Scrupulus se in oratione vocali vexantium iteratione eorum que dixerunt, quasi non dixerint attente, aut non protulerint plene.
133. Item se vexantium quod nesciant, an aliquid de suis precibus omiserint.
134. Scrupulus eorum qui vexant se, eo quod in suis orationibus & pijs exercitijs non sentiant consolationes.
135. Scrupulus quo aliqui vexantur sumpturi Sacrosanctam Eucharistiam tanquam indigni, quantumcumque non sint sibi conscij peccati mortalis: & ad se disponendum, quam potuerunt diligentiam adhibuerint.
119. **V**SVS nobis propositus exigit vt non contenti communibus, descendamus ad specialia, in quibus ille maxime consistit. Consequenter ergo antequam ad alia veniamus, tradendus est modus tranquillandi animum agitatum certis scrupulis, quos augendo Dæmon solet vexare hominem: & qui præter generale remedium, requirunt aliquod speciale. Illorum autem varietas sunt species.
- Prima frequentior est cogitationum sedæ voluptatis, quæ non modo placentes, sed etiam displicentes sæpe in a-

nimum in se ingerunt, eamque ita occupant, vt is tanquam de consensu sibi conscius excrucietur.

Secunda rarior quidem sed molestior, est cogitationum blasphemie aut infidelitatis, quas Dæmon subito obrudit, ita vt quis videatur audire alique maledicentem, vel seipsum inuoluentem ac dicentem, Ego Deum nego, Dæmoni me de se: vnde turbatur quasi Deum vere negauerit, aut Dæmoni se dederit cum tamen abhorreat maxime à talibus.

Tertia est subitorum motuum impatientie, vel iræ, vel inuidie, vel odij: ex quibus dum tentatio iurandi aut verberandi aut conuitiandi suboritur, consensus præberi videtur, mensque turbatur non satis distinguens voluntatem subreptivam à deliberata. Ad quorum omnium curationem eadem remedia accommodari possunt, quæ ex varijs Gersonis tractatibus Cordubensis habet in *questionario libro 1. question. 14.*

Primum est, vt qui talibus scrupulis à Dæmone vexantur considerare debeant nunquam esse peccatum, saltem mortale, in huiusmodi cogitationibus horrendis nisi cum voluntas plene consentit, illave amplectitur cum delectatione deliberata: e gaudendo eas adesse; quod patet ex communi doctrina in tertia parte suo loco tradenda de ratione iudicandi de peccatis ex parte causæ efficientis. Imo cum displicent, nec eis consentitur, sed potius animum pulsantibus resistitur, imputantur ad meritum propter difficultatem & molestiam quæ sustinetur eis resistendo. Ex talibus enim consideratione intelligent se non debere inquietari, nec animo frangi sed a lacris: & fortiter pergere in via Domini, eo quod tanquam hosti suo deficiant arma fortiora quibus grauius sauciantur, sordibus horrendis quidem nihil tamen aut parum lædentibus ab eo imperantur.

Alterum remedium est, tales scrupulos spernere, nec illis suggestionibus turbari, quasi consensus illis adhibitus sit. Nam si quis aduersus eas disputare velit, & nouas rationes querere, quibus in illis, aut id genus alijs conscientia sua quietam reddere velit; quæ se fert quidem, non in consensu: nouas semper difficultates offert: & erator callidissimus; tuncque maxime gaudebit, & se de eo triumphum agere existimabit, dum occupabit ipsum illis concertationibus inuolentibus, ad quas importunus vereratur tunc prouocat maxime cum diligenter & attente vel orare vel meditari vel Missam audire vel celebrare vel studere cupimus. At que ille quidem, qui in vita spiritali minime exercitatus est, vult cum eo congedi fixo pede: exercitatus vero & peritus harum versutarum, quasi talem oppugnationem non pateretur, rem opusque sibi propositum persequitur, securusque pergit; ac tentationem tanquam inavem canis latratum spernit; violenter mentem ab illa reuocando, & applicando ad aliud, aut certe illam negligendo perinde ac faceret, si quis ei narrans aut monstrans aliquid, quod audire vel videre dedignaretur, ad alia interim applicaret se auersa facie. Dolet enim superbus hostis dum se sperni videt, & ideo spernentem deserit, se contemni diu non ferens. Vnde videri potest vtile, vt qui oppugnatur dum solus est, interdum ad contemptum, verba hæc adiciat, quibus ipsum Dæmonem eiusque conatus se diuina misericordia fretum negligere confiteatur. Te tuaque artes pessime coluber nihil formido: ego, quod Deus permittit, tuam tentationem sentio, sed per ipsius misericordiam non consentiam: illam me affligentem patienter fero; quia iustum est, vt ob mea peccata affligat sicque purget, vt deinceps Deo meo placeam. Intellico me Christi militem, cum me rerum tam nefandarum tentationibus aggredieris, sicut illum in deserto, volens vt te adoraret anguis turpissime persuadere.

Tertium remedium est (quod Gerson expressit in tract. de discretis exercitijs deuotorum) vt qui talibus scrupulis agitatur, tollat occasiones vel otij, vel negligentie, vel curiofitatis, vel alias si quas tales dat istiusmodi procellarum, atque signo crucis se muniat suspirando ad Christum, inuocando Beatam Virginem, sanctum Angelum suum custodem, ceterosque Sanctos, quos habet in speciali veneratione genu flectendo, aliudue signum pietatis exercendo, prout loci commoditas patitur, in euentiam mysterij contra quod forte tentatur; sique hæc non proficit, dolorem aliquem, cum discretione tam è sibi infligat; adhuc nihilominus per-